

"בני ציון"

"ויחל נח איש האדמה ויטע כרם וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה"

על הפתוב, "ויחל נח איש האדמה ויטע כרם וישת מן היין וישכר", פרש רש"י בשם המדרש: "נח עשה עצמו חולין, שהיה לו לעסוק תחילה בנטיעה אחרת... ויטע כרם, כשנכנס לתיבה הכניס עמו זמורות (של גפן) ויחורי (=ענפים של) תאנים".

וצריך להבין ענין זה. שכן, נח לא היה סתם אדם פשוט, אלא צדיק ונשגב היה, כפי שמעידה עליו התורה הקדושה: "נח איש צדיק תמים היה...". ובשל כך, כיון שהיה צדיק ומורם מעם, זכה להינצל מן המבול, הוא ואנשי ביתו. אם כך, איך אפשר להבין שאדם צדיק וגדול כנח יעסוק בנטיעת כרמים, וישתה יין עד כדי שכרות, כפי שמעיד הכתוב: "וישכר נח ויתגל בתוך אהלה"?

(ומצינו שגם הקב"ה הוכיח את נח על-כך, כמו ששינונו בגמרא: "ויחל נח איש האדמה, ויטע כרם... אמר לו הקדוש ברוך הוא לנח: נח, לא היה לך ללמד מאדם הראשון, שלא גרם לו אלא (ה)יין (לחטא)! כמאן דאמר (=כמו שאמרו), אותו אילן שאכל ממנו אדם הראשון - גפן היה, דתניא, רבי מאיר אומר: אותו אילן שאכל אדם הראשון ממנו - גפן היה, שאין לך דבר שמביא יללה לאדם אלא יין").

תחילה נקדים להתבונן בדברי חז"ל, המספרים לנו, שבנטיעת הפרם של נח, היו באותו פרם דברים נפלאים ונשגבים, שלא כדרך הטבע. שכן, באותו יום בו נטע נח את הפרם, נעשו בו הפירות. ובאותו יום עשה נח יין ושתה והשתכר ממנו. וכפי שמבואר במדרש תנחומא (נח יג'): "ויחל נח איש האדמה ויטע כרם, ונתבזה וישת מן היין. אמרו חכמים: בו פיום נטע, בו פיום עשה פירות, בו פיום בצר בו (את הענבים), פיום דרך בו (את הענבים), פיום שתה בו, פיום נשתכר בו, פיום נתגלה קלונו".

וממשיך שם המדרש: "אמרו רבותינו ז"ל: כשבא נח לטע כרם בא שטן ועמד לפניו, (ו) אמר לו: מה אתה נוטע? אמר לו (נח): כרם. אמר לו: מה טיבו? (אמר לו נח): פירותיו מתוקים... ועושין מהן יין המשמח לבבות, דכתיב: 'ויין ישמח לבב אנוש' (תהילים קד). אמר לו שטן: בא ונשתתף שנינו בכרם זה. אמר לו (נח): לחיי (=מסכים אני). מה עשה שטן? הביא כבש והרגו תחת הגפן, אחר-כך הביא ארי והרגו. ואחר-כך הביא קוף והרגו תחת הפרם. והטיפו דמן באותו הפרם, והשקוהו (את נח) מדמיהו. (ועל-ידי כך) רמו לו (השטן) שקודם שישתה אדם מן היין הרי הוא תם ככבש, זו שאינה יודעת כלום... (ואם) שתה כהוגן, הרי הוא גבור כארי ואומר, אין כמותו בעולם. כיון ששתה יותר מדי, נעשה כחזיר - מתלכלך במי רגלים ובדבר אחר. נשתכר (ו) נעשה כקוף עומד ומרקד ומשחק ומוציא לפניו הכל נבלות הפה, ואינו יודע מה יעשה. וכל זה ארע לנח הצדיק. (ו) מה נח הצדיק, שהקב"ה פירש שבו ("איש צדיק תמים") - כך שאר בני אדם (שאם ירבו לשתות יין) על אחת כמה וכמה".

ונראה לבאר ענין זה בעזרת החונן לאדם דעת, על-פי מה שאמר הנביא ישעיה, שבית ישראל נמשלים לכרם ענבים, כפי שכתוב (ישעיה ה' ז'): "כי כרם ה' צבאות בית ישראל".

וכפי המבואר גם במדרש תנחומא ("חיי שרה"), שבהספד שנשא אברהם על שרה אמנו, אמר: "מפרי כפיה נטעה כרם - זה ישראל, שנאמר: 'כי כרם ה' צבאות בית ישראל'".

וכן מובא בזוהר הקדוש (שמות ד'): "רבי (אלעזר) יוסי פתח ואמר (שיר השירים ד', יב'): 'גן נעול אחתי כלה גל נעול מעין חתום'. 'גן נעול' דא כנסת ישראל, שהיא גן נעול, דאמר רבי אלעזר: מה הגן הזה צריך לשמור, לעדור, להשקות ולזמור - כך כנסת ישראל צריכה לעדור, לשמור, להשקות ולזמור. ונקראת גן, ונקראת כרם, מה הפרם הזה צריך לעדור ולהשקות ולזמור ולחפור - כך ישראל, הדא הוא דכתיב: 'כי כרם ה' צבאות בית ישראל', וכתוב (שם ב'): 'ויעזקהו ויסקלהו (=נקח אותו מסלעים והקיפו בגדר)'. "

וּכְבֹּר רָמְזוּ עַל-כֵּן רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי בְּגִמְרָא (ב"מ פג): "יְבוֹא בְּעַל הַפֶּרֶם וּיְכַלֶּה (=וַיִּנְקֶה) אֶת קוֹצִיו". וּפְרַשׁ רַש"י: "יְבוֹא בְּעַל הַפֶּרֶם - (הוּא) הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּי כָרַם ה' צְבָאוֹת (הֵם) בֵּית יִשְׂרָאֵל, וּיְכַלֶּה וַיִּטּוֹל אֶת קוֹצִיו (=הֵם הַרְשָׁעִים) שֶׁל הַפֶּרֶם".

וּמַעֲתָה יֵשׁ לּוֹמֵר, בְּדַחֲלֵו וּרְחִימוּ, שְׁהָרֵי נַח, שְׁהִיָּה אִישׁ צְדִיק וְתַמִּים, וְהִיָּה לוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקָּדוֹשָׁה (כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַש"י ו', ב'): "מְכַל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח לָךְ" הַטְּהוֹרָה - הַעֲתִידָה לְהִיֹּת טְהוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל. (מְכַאן), לְמַדְנּוּ שֶׁלְּמַד נַח תּוֹרָה". אִם כֵּן, וְנַח לְמַד תּוֹרָה, בּוֹדָאֵי יָדַע הוּא שֶׁכָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא, אֲלֵא בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל וּבְשִׁבִיל הַתּוֹרָה, כְּפִי שֶׁאָמְרוּ חו"ל: "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים...". 'בְּרֵאשִׁית' - בְּשִׁבִיל הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרְאָת 'רֵאשִׁית'... וּבְשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ 'רֵאשִׁית תְּבוֹאָתוֹ' - בְּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ (רש"י).

עַל-כֵּן הִשִּׁיג בְּגוֹדֵל קְדוּשָׁתוֹ, שֶׁכָּלֵל יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁלִים לְפָרֶם, אֲשֶׁר צְרִיךְ, כְּפִי שֶׁלְּמַדְנּוּ בְּזֶהֱר הַקָּדוֹשׁ, "לְעִדּוֹר וְלַהֲשִׁקוֹת, וְלִזְמוֹר וְלַחְפוֹר". וּפִינּוּן שְׂרָאָה שֶׁהַקַּב"ה הֵבִיא מִבּוֹל, וְהָרַג אֶת כָּל הַרְשָׁעִים, שֶׁהִשְׁחִיתוּ דְרָכָם עַל הָאָרֶץ, חָשַׁב נַח שֶׁבְּכַךְ קִיַּם הַקַּב"ה אֶת מַאֲמְרוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי: "יְבוֹא בְּעַל הַפֶּרֶם וּיְכַלֶּה אֶת קוֹצִיו (הֵם הַרְשָׁעִים)", וּמִפִּינּוּן שֶׁכָּבֵר נִתְּכָלוּ מִן הַפֶּרֶם כָּל "הַקּוֹצִים" בְּמִבּוֹל, הָרִי הִגִּיעַ הַזְּמַן לְנִטּוּעַ אֶת כָּרַם יִשְׂרָאֵל.

וְזֶהוּ מָה שֶׁכָּתוּב: "וַיַּחַל נַח אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרַם", שֶׁבִקֵּשׁ לְנִטּוּעַ אֶת כָּלֵל יִשְׂרָאֵל "כָּרַם ה' צְבָאוֹת", שְׁעֵתִידִים לְצֵאת מִמֶּנּוּ/מִזְרָעוֹ, בְּאוֹפֵן שֶׁהוּא נַח יִהְיֶה הַיְהוּדִי הָרֵאשׁוֹן שֶׁמִּמֶּנּוּ תִצָּא שְׂרָשֶׁרֶת הַקָּדוֹשָׁה עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת. אוֹלָם, מִפִּינּוּן שֶׁעֲדִין לֹא הִגִּיעַ הַזְּמַן לְכָךְ, וְגַם מִפִּינּוּן שֶׁלֹּא הִיָּה רְאוּי נַח לְכָךְ, עַל-כֵּן נִלְחַמוּ בּוֹ הַשָּׂטָן וְחִילוֹתָיו, וְהִפִּילוּ אוֹתוֹ מֵאֲגָרָא רְמָא לְבִירָא עֲמִיקָתָא (=מֵהָר גְּבוּהָ לְבוֹר עֲמוּק), כְּפִי שֶׁכָּתוּב: "וַיִּשֶׁת מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְּגַל בַּתּוֹךְ אֶהְלֶה".

(וְהִנֵּה, לְמִרוֹת שְׁנַח נִכְשַׁל בְּמִשִּׁמְתּוֹ זוֹ, פִּינּוּן שֶׁעֲדִין לֹא הִגִּיעַ הַזְּמַן לְכָךְ, בְּכָל זֹאת, עֲצָם הַתְּעַסְקוֹתוֹ בְּדַבְרִים נִשְׁגָּבִים כְּאַלֶּה, וְהַשָּׂטָן בְּעֲצָמוֹ הַתְּעַרְב כְּדִי לְקַלְקֵל אֶת מִשִּׁמְתּוֹ, מוֹכִיחַ לָנוּ כִּי נַח עֲדִין הִיָּה אָדָם גְּדוֹל וְנִשְׁגָּב. וְלֹא לַחִינָם זָכָה לְהִיֹּת הָאָדָם הַיְחִידִי שֶׁכָּל בְּנֵי הָאָדָם יִצְאוּ מִמֶּנּוּ, וּמְכַאן גַּם כּוֹחוֹ הָרַב בְּבִרְכוּתָיו לְבָנָיו, שֵׁם, חָם וַיִּפֹּת ("בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי שֵׁם...") וְכֵן, "וַיִּפֹּת אֱלֹהִים לַיִּפֹּת וַיִּשְׁכֵּן בְּאַהֲלֵי שֵׁם"). שָׁכַן, עַל-יְדֵי הַבְּרֻכּוֹת הָעֲמִיד אֶת הַיִּסוּד שֶׁל כָּלֵל יִשְׂרָאֵל לְצֵאת מֵאֲבְרָהָם, שֶׁהִיָּה מִזְרָעוֹ שֶׁל שֵׁם. וַיֵּשׁ לּוֹמֵר שֶׁגַּם עַל-יְדֵי כַח קִלְלוֹתָיו "וַיְהִי כִנְעַן עֶבֶד לְמוֹ", עֲשֵׂה הַכְּנָה שְׁבָנֵי שֵׁם יִכְבְּשׁוּ אֶת "אֶרֶץ כְּנַעַן" - אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - וַיִּתְּעֵלוּ שֵׁם לְשִׂיא קְדוּשָׁתָם בְּבָנֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ). (עַל פִּי "אוֹרֵה שֶׁל תּוֹרָה" לְהַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן) "וְכָל שִׁיחַ הַשְּׂדֵה טָרַם יִהְיֶה בְּאֶרֶץ"

הַאֲרִיז"ל כּוֹתֵב, שְׁנַח וְשִׁלְשֵׁת בְּנָיו הָיוּ בְּבַחֲיַנַּת מְרַכְבֵּת הַקָּדוֹשָׁה בְּאוֹתוֹ דוֹר, שְׁהָרֵי הִצִּילוּ אֶת הָעוֹלָם מִכְּלִיָּה. וּמִבּוֹאֵר בְּ"שַׁעַר הַפְּסוּקִים" לְהַאֲרִיז"ל (בְּרֵאשִׁית ב', ה'), עַל הַכְּתוּב בְּמַעֲשֵׂה הַבְּרִיאָה: "וְכָל שִׁיחַ הַשְּׂדֵה טָרַם יִהְיֶה בְּאֶרֶץ", שְׁ"שִׁיחַ" הֵם רֵאשֵׁי תִיבוֹת שֶׁל שֵׁם חָם יַפֹּת - לּוֹמֵר לָךְ, שֶׁבְּזְמַן הַמִּבּוֹל הַתְּקִיַם הָעוֹלָם בְּזִכּוֹת שֵׁם חָם וַיִּפֹּת, שֶׁהָיוּ בְּבַחֲיַנַּת שְׁלִשָׁה עֲמוּדֵי הָעוֹלָם, שֶׁעֲלִיהֶם נִסְמָךְ וְעִמָּד הָעוֹלָם.

וְזֶהוּ שְׂרָמְזוּ הַכְּתוּב בְּפִרְשֵׁת הַבְּרִיאָה: "וְכָל שִׁיחַ הַשְּׂדֵה טָרַם יִהְיֶה בְּאֶרֶץ... וְאָדָם אֵינִי לְעֶבֶד אֶת הָאֲדָמָה". דְּהִינּוּ, פִּינּוּן שֶׁלֹּא הִיָּה "שִׁיחַ" - הֵם שֵׁם חָם יַפֹּת - עַל-כֵּן הָעוֹלָם הַתְּקִיַם רַק בְּאֶתְעוֹרוֹתָ דְלַעֲלִיא (=בְּהַתְּעוֹרְרוֹת מְלַמְעֵלָה). דְּהִינּוּ, שֶׁפַּע רַב טוֹב יֵרֵד מִשָּׁמַיִם לְלֹא שׁוּם אֶתְעוֹרוֹתָ דְלַתְּתָא (=הַתְּעוֹרְרוֹת מְלַמְטָה, הֵם הַמְצוֹת וְהַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים שֶׁל הָאָדָם). בְּעִנְיָן זֶה מְצִינוּ דְבַר פְּלֵא בְּמִשְׁנֵתוֹ שֶׁל הַמְּקוֹבֵל הָאֱלֹקִי צְבִי הִירַשׁ מְזִידִיטְשׁוּב זִיע"א (בְּסִפְרוֹ "בֵּית יִשְׂרָאֵל", נַח" ב', ד'), שְׁ"נַח שֵׁם חָם יַפֹּת" הֵם בְּגִמְטְרִיָּה תַתְּקַל"ו (=936) כְּמִסְפָּר יג' פְּעָמִים שֶׁל חֶסֶד. דְּהִינּוּ, שְׁנַח וּבְנָיו שֵׁם חָם וַיִּפֹּת הָיוּ כְּנֶגֶד יג' מִידוֹת הַרְחָמִים.

"בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי שֵׁם" (מַעֲשֵׂה זֶה חַיֵּב כָּל אָבָא לְסַפֵּר לִילְדָיו)

בִּימֵי יְלָדוּתוֹ נִהַג הַגָּאוֹן רַבִּי מְרַדְכֵי גִיפְטֵר זצ"ל, רֵאשׁ יִשִּׁיבַת טָלוּ בְּאֶמְרִיקָה, לְאַסּוֹף תְּמוּנוֹת שֶׁל גְּדוֹלֵי תּוֹרָה, וְלִשְׁבָּצָם בְּאַלְבוּם. כְּנִרְאָה שְׂאִיסוֹף "רַבְּנִים" הִיָּה נְהוּג שֵׁם. הוֹרִיו שֶׁל הַיֵּלֵד הַקָּטָן הַבְּחִינּוּ שֶׁהֵבִן הַיְקִיר שֶׁלָּהֶם הַשְּׂאִיר בְּאַלְבוּם "גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה" שֶׁלּוּ מִשְׁבָּצַת אַחַת רִיקָה, וְלֹא מֵלֵא אוֹתָהּ בְּתִמּוּנָה. הֵם לְקַחוּ אֶת הַאֲלְבוּם לִידֵיהֶם, וְרָאוּ שֶׁבְּאוֹתוֹ מְקוּם בּוֹ הִיָּתֵה צְרִיכָה לְהוֹפִיעַ תְּמוּנָה, הַכְּנִיס בְּנֵם פֶּתַק קָטָן בְּכֶתֶב יָדוֹ, וּבּוֹ הַמְּלִים הַבְּאוֹת: "מְרַדְכֵי, אִם תִּלְמָד טוֹב וְתַעֲמוֹל בַּתּוֹרָה, גַּם אוֹתָךְ יִכְנִיסוּ לְכָאן בְּרַבּוֹת הַיְמִים, וְאִם לֹא - תִשָּׂאֵר בַּחוּץ...".

מַחֲשָׁבוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁל יָלֵד קָטָן, שֶׁצִּמַּח בְּרַבּוֹת הַיְמִים וְהַפֶּךְ לְאַחַד מִמְרַבִּיצֵי הַתּוֹרָה הַגְּדוֹלִים בְּעַם הַיְהוּדִים... שְׁבַת שְׁלוֹם לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל! נָא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילּוּן!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וְנַח מְצָא חֵן בְּעֵינֵי ה'" (בראשית ו', ח)

פְּתוּב בַּגְּמָרָא: "תְּנָא דְבֵי יִשְׁמַעְאֵל: אַף עַל גַּח נַחְתַּךְ גְּזַר הַדִּין (לְמִיתָה בַּמְבוּל), אֲלֵא שְׁמַצָּא חֵן בְּעֵינֵי ה', שְׁנַאמַר : 'נַחְמַתִּי כִּי עָשִׂיתָם, וְנַח מְצָא חֵן בְּעֵינֵי ה'" (סנהדרין קה').

וְלִכְאוּרָה הַפְּלֵא וּפְלֵא: אִם נַח לֹא הָיָה רְאוּי לְהִינָצֵל מִהַמְבוּל, וְאַף עָלָיו נַחְתַּךְ גְּזַר הַדִּין מִחַמַּת אֵיזָה פָּגָם אוֹ עוֹן, אִם כֵּן – אֵיךְ אוֹמַרְתָּ הַגְּמָרָא שְׁנִצֵּל בְּגִלְל שְׁמַצָּא חֵן בְּעֵינֵי ה'? וְכִי מִשׁוּא פָּנִים יֵשׁ כָּאֵן? וְהֲלֹא מְקַרָּא מְלֵא דְבַר הַכְּתוּב עַל ה' יִתְבָּרַךְ (דברים י', יז): "אֲשֶׁר לֹא יֵשׂא פָּנִים וְלֹא יִקַּח שַׁחַד".

אוֹמַר עַל-כֵּן הַמְדַרְשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה כט', ה'): "וְנַח מְצָא חֵן בְּעֵינֵי ה'. אָמַר רַבִּי סִימוּן: מְצִינּוּ שֶׁהַקב"ה עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם הָאֲחֵרוּנִים בְּזִכּוֹת הָרֵאשׁוֹנִים. וּמִנֵּן שֶׁהַקב"ה עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם הָרֵאשׁוֹנִים בְּזִכּוֹת הָאֲחֵרוּנִים (=צָאצְאֵיהֶם)? (שְׁכַתוּב) 'וְנַח מְצָא חֵן בְּעֵינֵי ה', (ו)בְּאִיזוֹ זְכוּת (מְצָא נַח חֵן בְּעֵינֵי ה')? – בְּזִכּוֹת תּוֹלְדוֹתָיו".

וְהִנֵּה, לְפִי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל הַכְּתוּב בַּמְדַרְשׁ, "בְּזִכּוֹת תּוֹלְדוֹתָיו" הַפְּנֵה הִיא שְׁבִזְכוּת בְּנָיו – שֵׁם, חֵם וְיִפֶּת – מְצָא הוּא חֵן בְּעֵינֵי ה'. אוֹלָם, מִדְּבַרֵי הָרֵאשׁוֹנִים לְמַדְנּוּ, שְׁכּוֹנַת הַמְדַרְשׁ הִיא, שְׁנַח נִצֵּל בְּזִכּוֹת אַבְרָהָם אָבִינוּ, שִׁיצָא מִמֶּנּוּ, וְכִמוֹ שֶׁהוּבָא בְּסֵפֶר "חֻמַּת אֲנָךְ" לְהַגְהֵ"ק הַחִיד"א, עַל הַפְּסוּק: "וַיִּזְכַּר אֱלֹהִים אֶת נַח וְאֵת כָּל הַחַיִּה... וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל הָאָרֶץ וַיִּשְׁכּוּ הַמַּיִם". הִנֵּה, אוֹמַר הַחִיד"א: "וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ" – סוֹפֵי תִיבוֹת רַמ"ח, בְּגִימַטְרִיָּה "אַבְרָהָם". וְזֹאת, כִּדִּי לֹמַר לָנוּ, שֶׁהַקב"ה זָכַר וְהִצִּיל אֶת נַח בְּזִכּוֹת אַבְרָהָם שִׁיצָא מִמֶּנּוּ.

וְהִנֵּה גַם, בַּמְדַרְשׁ שׁוֹחֵר טוֹב (תהילים לו') כְּתוּב: "אָמַר הַקב"ה: קִנְאָ לִי. שְׂאִילוּלָא הַקְנָאָה, אֵינן הָעוֹלָם מִתְקִים... שְׂאִלְמָלָא הַקְנָאָה שְׁקִנְא אַבְרָהָם לְהַקב"ה, לֹא הָיָה קוֹנָה שְׁמַיִם וָאָרֶץ. וְאִימַתִּי קִנְאָ? כְּשִׂאמַר (אַבְרָהָם) לְמַלְכֵי צְדָק (=שֵׁם בֶּן נַח), כִּי צִדָּד (בְּאִיזוֹ זְכוּת) יִצְאָתָם מִן הַתִּיבָה? אָמַר לוֹ: בְּצִדְקָה (=בְּזִכּוֹת הַצְּדָקָה) שֶׁהֵינּוּ עוֹשִׂים. אָמַר לוֹ (אַבְרָהָם): וְכִי מָה צְדָקָה הִיָּה לָכֶם לַעֲשׂוֹת? וְכִי עֲנִיִּים הֵיוּ שֵׁם (בְּתִיבָה)?... אָמַר לוֹ (מַלְכֵי צְדָק): עַל (הַחֶסֶד שֶׁעָשִׂינוּ עִם) הַחַיִּה וְהַבְּהֵמָה וְהָעוֹף. (שְׁכּוֹן), לֹא הֵינּוּ יִשְׁנִים כָּל הַלַּיְלָה, אֲלֵא הֵינּוּ נוֹתְנִים (אֲכָל וְשִׁתִּיה) לְפָנָי זֶה וְלְפָנָי זֶה.

אוֹתָהּ שְׁעָה אָמַר אַבְרָהָם: מָה אֵלּוּ, אֵלּוּלָא שְׁעָשׂוּ צְדָקָה עִם בְּהֵמָה, חַיָּה וְעוֹף, לֹא הֵיוּ יוֹצְאִים מִשָּׁם (מִהַתִּיבָה)... אֲנִי (שֶׁ)אֶעֱשֶׂה (חֶסֶד) עִם בְּנֵי אָדָם, שֶׁהֵם בְּדַמּוֹת וְצִלָּם שֶׁל מְלֹאכִים, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שְׂאֲנַצֵּל מִן הַפְּגָעִים. מִיָּד 'וַיִּטַע אֲשֶׁל' – אֲכִילָה, שְׁתִּיָּה, לֹוִיָּה".

נִמְצְאוּ לְמַדִּים מִמְדַרְשׁ זֶה יְסוּד נִפְלֵא. אַבְרָהָם אָבִינוּ לְמַד קָל וְחֹמֶר מִנֵּחַ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וְחֶסֶד עִם הַבְּרִיּוֹת (שְׁכּוֹן, אִם בְּזִכּוֹת זֶה שְׁעוֹשִׂים צְדָקָה עִם הַבְּהֵמוֹת, זֹכְכִים לְהִינָצֵל מִפְּגָעִים, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה אִם עוֹשִׂים צְדָקָה עִם בְּנֵי הָאָדָם, שֶׁהֵם בְּצִלָּם אֱלֹקִים).

וְהִנֵּה, אֵינן לָךְ חֶסֶד גְּדוֹל יוֹתֵר עִם הַבְּרִיּוֹת יוֹתֵר מִלְקָרְבָם לַעֲבוּדַת ה', כְּפִי שְׂאֲבְרָהָם אָבִינוּ אֲכֵן עָשָׂה: "וַיִּטַע אֲשֶׁל בְּבֵאֵר שְׁבַע וַיִּקְרָא שֵׁם בְּשֵׁם ה' אֵל עוֹלָם", וּפְרַשׁ רַש"י: "עַל אוֹתוֹ אֲשֶׁל נִקְרָא שְׁמוֹ שֶׁל הַקב"ה אֱלֹקִים לְכָל הָעוֹלָם. (שְׁכּוֹן), לְאַחַר שֶׁ(הָיָה) אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין, אָמַר לָהֶם (אַבְרָהָם): בְּרַכּוּ לְמִי שְׂאֲכַלְתֶּם מִשְׁלוֹ. (וְכִי) סְבוּרִים אַתֶּם שְׁמִשְׁלֵי אֲכַלְתֶּם? (לֹא מִשְׁלִי, אֲלֵא) מִשְׁלֵי מִי שְׂאָמַר 'וְהִיָּה הָעוֹלָם' אֲכַלְתֶּם".

מֵעֵתָה יִתְבָּאֵר הַיִּטֵּב, מַדּוּעַ זָכָה נַח לְהִינָצֵל דּוֹקָא בְּזִכּוֹת אַבְרָהָם אָבִינוּ, שִׁיצָא מִמֶּנּוּ. שְׁכּוֹן, נַח פָּגָם בְּכָךְ שֶׁלֹא הוֹכִיחַ אֶת בְּנֵי דוֹרוֹ, וְלֹא קָרְבָם לַעֲבוּדַת ה'. וְלָכֵן, גַּם עָלָיו "נַחְתַּךְ גְּזַר הַדִּין" (לְמִיתָה בַּמְבוּל). אוֹלָם, בְּזִכּוֹת זֶה שִׁיצָא מִמֶּנּוּ אַבְרָהָם, שֶׁהָיָה מְקָרֵב אֶת בְּנֵי דוֹרוֹ לַעֲבוּדַת ה', וּבְזִכּוֹת שְׁחֶסֶד זֶה לְמַד אַבְרָהָם מִנֵּחַ (מְקָל וְחֹמֶר), מְצָא נַח חֵן בְּעֵינֵי ה', וְנִצֵּל מִמִּי הַמְבוּל. (עַל פִּי "אוֹרָה שֶׁל תּוֹרָה" לְהַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

שנינו בגמרא (סנהדרין קח): ”תנא דבי ישמעאל: אף על נח נחתך גזר הדין (למיטה במבול), אלא שמצא חן בעיני ה', שנאמר (בראשית ו, ז): 'נחמתי כי עשיתם, ונח מצא חן בעיני ה'...'”.

וצריך להבין, הלא התורה הקדושה בעצמה מעידה על נח: ”נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלהים התהלך נח”. אם כן, מדוע אף על נח נחתך גזר הדין למיטה במבול?

אומר הוזהר הקדוש: נכון הדבר שנת היה צדיק תמים, אך היה בו פגם גדול, בכך שלא התפלל על בני דורו, כפי שעשה משה רבנו ע”ה, (ולכן נקרא המבול על שמו של נח, כמו שפיתוב (ישעיה נד, ט): ”כי מי נח זאת לי”). ועוד מוסיף ה”חתם סופר” שנת דאג רק לעצמו, ולא קיים את מצות ”הוכח תוכיח את עמיתך” – להוכיח את בני דורו שיחזרו מדרך הרעה.

לכן רמז לו ה' יתברך בשיעור מידות התיבה ”שלש מאות אמה אך התבה”, שלש מאות הן בגימטריה ש'. ”חמשים אמה רחבה”, חמשים בגימטריה נ'. ”וישלשים אמה קומתה”, שלשים בגימטריה ל'. וביחד אנו מקבלים את אותיות ”לשון” חסר ו' – לרמז לו שהיה בו פגם בברית הלשון, שלא השתמש בלשונו להוכיח את בני דורו ולהתפלל עליהם.

וראי להוסיף את מאמר חז”ל בגמרא (שבת נה): ”כל מי שאפשר למחות באנשי ביתו ולא מיחה – נתפס על אנשי ביתו. באנשי עירו – נתפס על אנשי עירו. בכל העולם כולו – נתפס על כל העולם כולו... אמר לו הקדוש ברוך הוא לגבריאל (בזמן חרבן בית המקדש), לך ורשום על מצחן של צדיקים תו של דיו – שלא ישלטו בהם מלאכי תבלה. ועל מצחם של רשעים תו של דם – כדי שישלטו בהם מלאכי תבלה. אמרה מידת הדין לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, מה נשתנו אלו מאלו? אמר לה: הללו צדיקים גמורים, והללו רשעים גמורים. אמרה לפניו: רבוננו של עולם, היה בידם (של הצדיקים) למחות (ולהוכיח את הרשעים), ולא מיחו. אמר לה: גלוי וידוע לפני שאם ימחו (הצדיקים) בהם, לא יקבלו מהם (הרשעים). אמרה (מידת הדין) לפניו: רבוננו של עולם, אם לפניך גלוי, להם מי גלוי? (כלומר, לפניך היה גלוי שהרשעים לא יקבלו את תוכחת הצדיקים. אבל לצדיקים לא היה גלוי, ולכן צריכים הם להיענש על שלא הוכיחו את הרשעים).

ומבואר בגמרא (שם), שבסופו של דבר אכן נהרגו גם הצדיקים, מחמת הקטרוג הגדול של מידת הדין על שהיה להם למחות ברשעים ולא מחו, רחמנא ליצילן.
”והמבול היה מים על הארץ” (ז' ו')

מסופר על הגאון רבי אברהם אביש פילד, רבה של פרנקפורט, שבזמנו היו הבריות מרננים אחרי החזן הראשי של הקהילה שהוא קל-דעת ומזלזל במצות, והפרנסים נמנו וגמרו להחליפו בחזן אחר. בא אותו חזן לפני רבי אברהם כדי לדבר על לבו, כדי שיעשה כל שביכולתו לביטול ההחלטה של ראשי הקהל, ובין השאר אמר לו בנימה של היתממות: רבי, ראה כמה גדול כחי בתפילה: הנה עברתי לפני התיבה בשמיני עצרת, ואך השמעתי בפי את תפילת ה”גשם”, התקדו השמים בעבים, ומטר עז נתך ארצה. רבי אברהם שהכיר את החזן, וידע שאין תוכו כבוד, והיה תמים-דעים עם פרנסי הקהילה בענין ביטול משרתו של החזן, השיב לו בחיוך: דע לך שאנשים כמוך הורידו פעם לעולם לא רק גשם, אלא מבול שלם...

”צהר (=חלון וגם אור) תעשה לתבה (=גם מלה)” (תעשה אור למלה – תהא כל מלה היוצאת מפיך מאירה ובהירה. חז”ל) (ו' טז)

מסופר על האר”י הקדוש, שהיה מתפלל בכונה עצומה בימים הנוראים. והנה, הראו לו מן השמים, שיש איש אחד, בעיר פלוניתי, שהתפלל טוב יותר ממנו. נסע האר”י הקדוש לאותה העיר, קרא לאותו האיש, ושאל אותו: ”בן תורה אתה?” השיב לו האיש: ”לא” – ”ולתפלל אתה יודע?” – השיב לו: ”לא”. שאל אותו האר”י זצ”ל: ”ומה עשית בימים הנוראים?” השיב האיש: ”רבי! אפילו את אותיות ה-א'ב' אינני יודע, אלא רק מהאות א' עד האות י'. וכשבאתי לבית הפנסת, וראיתי שכל הציבור מתפלל בכונה ובקול, בעוד שאני איני יכול להתפלל כלל, נשבר לבי בקרבי, ואמרת: א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' י'. רבוננו ש' עולם, אתה תעשה מאותיות אלו תיבות וצירופים כרצונך, ויעלו לפניך לריח נחות. כך אמרתי בלב נשבר, ובכל כוחי, וחזרתי חלילה”. ודיבורו ובקשתו של אותו האיש פעלו בשמים יותר מאשר תפילת האר”י הקדוש זצ”ל.

שבת שלום לכל בית ישראל! נא לשמור על קדושת הגיליון!